Suomen ympäristökeskus SYKE
PL 140
00251 HELSINKI

Asiantuntijalausunto

19.9.2018 SYKE-2018-J-172

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Pyyntö 13.9.2018
VNS 2/2018 vp

Valtioneuvoston paikkatietopoliittinen selonteko

Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja paikkatiedot

Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tavoitteena on tuottaa olennaista tietoa ja ratkaisuja kestävän ympäristön ja yhteiskunnan rakentamiseen sekä vastata ennakoivasti yhteiskunnan muuttuviin tiedon tarpeisiin. SYKE vastaa useiden ympäristötietovarantojen tuottamisesta ja ylläpidosta, nämä ympäristötietovarannot sisältävät lähes aina kohteen sijaintitiedon joko välillisenä tai välittömänä viittauksena paikkaan tai maantieteelliseen alueeseen (paikkatieto). SYKEn tietopolitiikan mukaisesti tiedot ovat avoimesti saatavilla www.syke.fi/avointieto palvelussa, jonka kautta on tällä hetkellä ladattavissa noin 100 eri paikkatietoaineistoa. SYKE hyödyntää toiminnassaan paikkatietoja ja paikkatietoteknologioita ja osallistuu aktiivisesti sekä alan kansallisiin että kansainvälisiin verkostoihin ja toimintaan.

Paikkatiedot, paikkatietojärjestelmät ja sovellukset ovat olennainen osa ympäristötietoja, ilman kohteen paikannusta ympäristön seuranta on mahdotonta. Tämä havainto on tehty myös Euroopan tasolla, ja vuonna 2007 voimaan tulleessa INSPIRE direktiivissä (Direktiivi Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin perustamisesta 2007/2/EY) korostettiin erityisesti ympäristöpolitiikkaa: *Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE) olisi tuettava ympäristöön suoraan tai välillisesti vaikuttavia politiikkoja ja toimia koskevaa päätöksentekoa.*

Paikkatietoselonteko

Selonteossa esitetty visio ’**Suomi on maailman innovatiivisin ja turvallisin paikkatiedon ekosysteemi’** on mahdollista saavuttaa, mikäli tutkimukseen ja kehittämiseen sekä avoimeen tietopolitiikkaan panostetaan jatkossakin.

Selonteon taustaksi on tehty useita osaselvityksiä, joiden tuloksia on käsitelty luvuissa 6-13.
Näistä tuloksista on nostettu kehittämiskohteita, joiden toteuttamiseksi on tavoitteena käynnistää MMM:n johdolla toimenpideohjelmat. SYKE pitää toimenpideohjelmia tärkeänä ja toivoo, että ohjelmien valmistelu tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä ja niiden toteuttamiselle voidaan osoittaa riittävät resurssit.

Esitetyistä kehittämiskohteista

SYKE näkee tärkeäksi kehittämiskohteeksi **turvallisuusviranomaisten yhteisen palvelualustan kehittämisen** (*Selonteko kehittämiskohde 5.3 Tehdään turvallisuusviranomaisille yhteinen paikkatietoalusta*).

Kansallinen SYKEn ja Ilmatieteen laitoksen muodostama Tulvakeskus ennustaa ja varoittaa tulvista sekä ylläpitää niihin liittyvää jatkuvaa tilannekuvaa. Se tarjoaa palveluita alueellisille viranomaisille sekä tulva-alueiden asukkaille ja toiminnanharjoittajille. Toiminta perustuu tiiviiseen yhteistyöhön ELY-keskusten ja pelastuslaitosten kanssa. Tulvan uhatessa ja tulvatilanteessa toimintaa johtavat viranomaiset tarvitsevat päätöksenteon tueksi mahdollisimman tarkan, kattavan ja ajantasaisen tilannekuvan. Tulvatilannekuva on ensiarvoisen tärkeä osa myös tulvariskien hallintaa. Se auttaa

esimerkiksi kohdistamaan tulvariskien hallintatoimet kuten rakennuksien suojaukset, tilapäisten tulvaseinien rakentamiset, jääpatojen purkamiset ja evakuoinnit oikeaan paikkaan oikeaan ja aikaan.

Turvallisuusviranomaisten yhteiseen käyttöön tarkoitettu **erillinen, erityisvaatimukset täyttävä ja eri viranomaisten toimintamalleja tukeva yhteinen paikkatieto ja -palvelukokonaisuus (palvelualusta)** tukee riskien hallintaa ja erityisesti juuri edellä kuvattua tilannekuvan ylläpitoa. Viranomaiset saisivat näin käyttöönsä ratkaisun tietoturvaluokitellun tiedon jakamista varten. Tällä hetkellä käytettävissä ei ole valtakunnallista kehittyneitä paikkatietoratkaisuja tarjoavaa tilannekuvajärjestelmää.

Selonteossa ehdotetaan **lainsäädännön uudistamista (***Selonteko kehittämiskohde 5.7 Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi***).** Erityisesti tietosuojakysymykset ovat viime aikoina herättäneet paikkatietojen osalta keskustelua. Tietopolitiikan määrittäminen ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tarkistaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta tietojen avoimuus ja avoin jakelu olisi edelleen mahdollista.
Mikäli lainsäädännön uudistamiseen ryhdytään, tulee erityistä huomiota kiinnittää myös maakuntien tiedontuotannon velvoitteisiin, jotta varmistetaan yhteen toimivan ja yhteensopivan tiedon tuottaminen sekä tietojen yhdisteltävyys ja käyttöön saaminen myös valtakunnallisella tasolla.

Kehittämiskohteiksi on valittu myös **paikkatiedon ekosysteemi** (*Selonteko kehittämiskohde 5.4 Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä*) sekä **yhteistyömallin kehittäminen** (*Selonteko kehittämiskohde 5.5 Tehostetaan yhteistyötä uudella yhteistyöelimellä*). Yhteistyön kehittäminen on erittäin tärkeää ja siihen tuleekin panostaa. Ongelmien ratkaisuhan on ennen kaikkea yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Tavoitteena tulisi myös olla paikkatietojen tuominen lähemmäs muuta tietoa, ei pyrkiä eristämään sitä itsenäiseksi kokonaisuudeksi.

Osaamisen ja tietämyksen lisääminen paikkatiedoista on yksi kehittämiskohteista (*Selonteko kehittämiskohde 5.6 Lisätään osaamista ja tietämystä paikkatiedoista*). SYKE näkeekin, että paikkatietojen hyödyntämisen tulisi olla työelämässä arkipäivää, ja on ensi arvoisen tärkeää ottaa paikkatiedon perusteet osaksi eri koulutusalojen, ei ainoastaan tilastotieteen, kvantitatiivisten perusmenetelmien sisältöä.

Uusi kehittämiskohde-ehdotus

Osaselvityksissä on tunnistettu useita tärkeitä kehitystarpeita, jotka ovat tässä vaiheessa jääneet pois selonteon kehittämisehdotuksista.

Uusien teknologioiden käyttö ympäristön seurannassa ja ympäristötiedon tuottamisessa on yksi keskeinen seurannan kehittämissuunta. Selvityksen luvussa 9.1.2 on kuvattu uusia paikkatiedon tuottamistapoja. Selvityksessä on mainittujen kaukokartoitusmenetelmien (ilma- ja satelliittikuvaus sekä laserkeilaus) lisäksi myös dronet ja muut uudet teknologiat tuovat uusia mahdollisuuksia tiedon keräämiseen. Yhteisten prosessointialustojen käyttöön saaminen edistäisi aineistojen hyödyntämistä, vähentäisi päällekkäistä työtä ja nopeuttaisi datojen käyttöön saamista. Isojen tietomassojen käsittely vaatii laskentatehon lisäksi myös uusien menetelmien ja sovellusten kehittämistä tiedon varastointiin, prosessointiin ja hyödyntämiseen. Yritysten mukaan saaminen innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen olisi tärkeää. SYKE ehdottaakin **uusien paikkatietojen tuottamistapojen nostamista yhdeksi paikkatietoselonteon kehittämiskohteeksi.**

Lausunnon valmisteluun ovat Suomen ympäristökeskuksessa osallistuneet kehittämispäällikkö Riitta Teiniranta, kehitysinsinööri Mikko Sane, projektipäällikkö Kimmo Söderholm, ryhmäpäällikkö Kari Oinonen, tutkija Kimmo Nurmio, ryhmäpäällikkö Kaisu Harju ja johtava lakimies Lena Nordqvist.